

Universiteit
Leiden
The Netherlands

From respected hermits to ordinary citizens: The conversion of the Baduy, ethnicity, and politics of religion in Indonesia (1977 - 2019)
Suryani, A.J.

Citation

Suryani, A. J. (2021, January 28). *From respected hermits to ordinary citizens: The conversion of the Baduy, ethnicity, and politics of religion in Indonesia (1977 - 2019)*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3134744>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3134744>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <https://hdl.handle.net/1887/3134744> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Suryani, A.J.

Title: From respected hermits to ordinary citizens: The conversion of the Baduy, ethnicity, and politics of religion in Indonesia (1977 - 2019)

Issue Date: 2021-01-28

Samenvatting

De Baduy vormen een Sundanese etnische groep die leeft in *desa* Kanekes, provincie Banten (Java, Indonesië). De Baduy hebben een godsdienst, Sunda Wiwitan, die hen voorschrijft dat zij kluizenaars zijn. Als kluizenaars moeten ze, volgens hun godsdienst: (1) het heilige gebied van Sasaka Pusaka Buana in Cikeusik beschermen; (2) het heilige gebied van Sasaka Domas in Parahyang in Cibeo beschermen; (3) zorgen voor de koningen en de adel; (4) kluizenaar worden in Kanekes; (5) jagen op dwergerten, eekhoorns en vis; en (6) ceremonieel reukwaren verbranden, devote handelingen verrichten en een speciaal soort voedsel maken.

Het eerste geschrift over de Baduy is van C.L. Blume uit 1822. Sinds dat jaar zijn er talloze boeken en artikelen over de Baduy verschenen. De vroegste bronnen probeerden de oorsprong van de Baduy en allerlei aspecten van hun leven te verklaren. Sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw begonnen waarnemers melding te maken van het feit dat de Baduy een probleem hadden met de toegang tot land en stelden de mogelijkheid om een deel van hen buiten hun *adat*-land te vestigen ter discussie. Hoewel jarenlang boeken en artikelen de verschillende aspecten van de Baduy gemeenschap besproken, vergaten zij te vermelden dat er meer dan duizend Baduy bekeerd zijn tot de islam en meer dan honderd tot het christendom. Mijn onderzoek beoogt dit verschijnsel te verklaren door de kernvraag te stellen: waarom verlieten de Baduy hun godsdienst?

Om deze vraag, en andere daaraan gerelateerde vragen te beantwoorden, heb ik veldwerk verricht gedurende meerdere maanden in 2017 en 2019. Dit onderzoek heeft betrekking op de periode 1977-2019, namelijk vanaf het jaar

van de acceptatie van het *resettlement* programma tot twee jaar na de goedkeuring door het Constitutionele Hof van de rechtszaak tegen de wetten over de bevolkingsadministratie. Om te verklaren waarom de Baduy hun godsdienst verlieten, gebruik ik de theorie van L.R. Rambo over bekering die aandacht besteedt aan (1) context; (2) crisis; (3) zoektocht; (4) ontmoeting; (5) interactie; (6) verplichting; en (7) gevolgen van bekering.

Op basis van mijn onderzoek concludeer ik dat de Baduy hun godsdienst verlieten vanwege de volgende samenhangende aspecten: (1) ideeën uit Sunda Wiwitan en over de etniciteit van de Baduy; (2) de beperkte omvang van hun *adat*-land; (3) de bevolkingsgroei; (4) de islamitische en christelijke missie-activiteiten en (5) de politiek ten aanzien van ontwikkeling en van religie in Indonesië. Laat ons in meer detail naar deze aspecten kijken.

Sunda Wiwitan schrijft voor dat de Baduy kluizenaars zijn. Als kluizenaars moeten ze in het *adat*-land leven en ontwikkeling en elementen van moderniteit vermijden. Problemen ontstaan als de bevolking in omvang blijft toenemen terwijl de omvang van hun gebied constant is, namelijk 5.135,58 ha. Ongeveer 3.000 ha. is bedekt door een beschermd bos en de rest wordt gebruikt voor nederzettingen en landbouwvelden. Als dit resterende deel van het gebied gelijk verdeeld zou worden onder de 11.172 Baduy (in 2010), zou ieder persoon 0,45 ha hebben. Omdat de bevolking toeneemt en het de mensen niet is toegestaan om nieuwe technieken te ontwikkelen en moderne landbouwmiddelen te gebruiken, wordt de toegang tot het land steeds schaarser. Vanwege deze problemen hebben de Baduy tenminste sinds de jaren '50 van de vorige eeuw land bewerkt van niet-Baduy. Door deze keuze kwamen zij ver buiten het bereik van de controle van hun leiders en kwamen ze in aanraking met de levensstijl van de niet-Baduy in termen van ontwikkeling en moderniteit.

Deze situatie werd verder versterkt door de ontwikkelings- en godsdienstpolitiek in Indonesië. Nadat Indonesië de onafhankelijkheid had uitgeroepen in 1945, probeerde de overheid de natie te ontwikkelen door, onder andere, transmigratie- en *resettlement* programma's. Tot 2005 werden er 142.984 gezinnen, meestal vanaf Java, naar de dunbevolkte eilanden overgeplaatst. Een poging om de zogenoemde 'geïsoleerde gemeenschappen', zoals de Baduy, te herhuisvesten, was begonnen in 1951. Een meer serieuze poging werd gedaan in 1974 nadat de regering wet No.6/1974 op het gebied van Sociaal Welzijn had uitgevaardigd. Van 1977-1999 waren niet minder dan 600 Baduy gezinnen betrokken bij dit *resettlement* programma. Deze beslissing veroorzaakte een identiteitsprobleem onder de Baduy die deelnamen aan dit programma omdat de *adat*-leiders hen niet langer als Baduy erkenden.

Het feit dat de Baduy in de *resettlement*-dorpen door de *adat*-leiders niet

langer erkend werden, kwam overeen met de hoop van de overheid. Daardoor zou het mogelijk worden voor de overheid om hun sociale en economische leven te ontwikkelen en hun godsdienst te veranderen van Sunda Wiwitan naar 'monotheïstische godsdiensten'. Met 'monotheïstische godsdiensten' bedoelt de overheid islam, protestantisme, katholicisme, hindoeïsme, boeddhisme en confucianisme. Gerelateerd aan dit begrip zijn er in Indonesië zogenaamde 'erkende' en 'niet-erkende' godsdiensten. De eerste term omvat de zes godsdiensten en de tweede verwijst naar verschillende geloofssystemen, inclusief de lokale godsdiensten. Ondanks het feit dat deze termen worden gebruikt, is er geen enkele wet die deze categorisering hanteert. De overheid en de mensen baseren deze categorisering dikwijls op de wet No. 1/1965 over religieuze blasfemie. In deze wet worden de zes 'erkende' godsdiensten genoemd als godsdiensten die aangehangen zouden moeten worden.

Deze categorisering heeft enorme consequenties. Ten eerste, de zes officiële godsdiensten vallen onder het Ministerie van Godsdienstzaken, terwijl de geloofssystemen onder het Ministerie van Onderwijs en Cultuur vallen. Verder vaardigde het parlement in 1978 een besluit uit (No. IV/MPR/1978) waarin stond dat zogenaamde 'geloofssystemen' geen 'godsdiensten' waren en dat de overheid moest voorkomen dat zij een godsdienst zouden worden. Bovendien vaardigde het Ministerie van Godsdienstzaken de besluiten No. 70/1978 en No. 77/1978 uit die daarna bij elkaar werden gebracht in een nieuwe gezamenlijke regeling tussen de Ministeries van Godsdienstzaken en van Binnenlandse Zaken, No. 1/BER/MDN-MAG/1979, over de 'Richtlijnen voor Religieuze Voorlichting en Buitenlandse Hulp aan Religieuze Organisaties in Indonesië'. Artikel 4 van deze regeling vermeldt dat religieuze bekeringsactiviteiten niet gericht mogen worden op mensen die al een officiële godsdienst aanhangen. Omdat lokale godsdiensten niet als 'godsdienst' beschouwd worden, betekent dat artikel dat missionarissen zich kunnen richten op de aanhangers van lokale godsdiensten om hen te bekeren.

Op grond van de leerstellingen van hun godsdiensten over missie en op grond van de godsdienstpolitiek van Indonesië, voeren moslims en christenen missioneringsactiviteiten uit in gemeenschappen van 'geloofssystemen' door heel Indonesië en concurreren ze in pogingen om meer bekeerlingen te maken. De islamitische en christelijke missionarissen zijn ook de Baduy gemeenschap binnen gegaan. Van de kant van de moslims, zijn – naast onafhankelijke predikers – zij verbonden aan de speciale missie-afdeling van de Muhammadiyah (*Lembaga Dakwah Khusus/LDK*), Al Washliyah uit Medan, Jemaah Tabligh, Dewan Dakwah Islamiyah Indonesia, en Pesantren Al-Amin uit Ciboleger. De LDK van Muhammadiyah had zelfs een relatie met *Rabitat al-Alam al-Islami* (The Muslim

World League) in Saoedi Arabië en de organisatie van *Ihya' at-Turath al Islami* in Kuweit.

De Moslims zijn actief in het doen van missioneringswerk onder de Baduy en claimen zelfs dat de islam de enige godsdienst is die gerechtigd is missie te bedrijven, vanwege de volgende overeenkomsten tussen de moslims en de Baduy: (1) Cicakal Girang in het Baduy-gebied is een moslim dorp waarvan de geschiedenis terug gaat tot de 16^e eeuw; (2) de Buiten Baduy doen de geloofsbelijdenis (*shabāda*) ten overstaan van een moslim beambte (*āmil*) als zij willen trouwen; (3) Baduy mannen zijn besneden en ze geloven dat deze gewoonte uit de islam afkomstig is; (4) de huwelijksregels zoals de gewoonte van *'idda*, zijn gelijk aan die van de islam. Vanwege deze overeenkomsten, stelt de *jaro pamarentah* Saija zelfs dat de Baduy moslims zijn, maar dat hun islam verschilt van de islam van de meerderheid in het land.

Net zoals de moslims, waren de christenen ook geïnteresseerd om missioneringswerk te doen onder de Baduy en hen tot het christendom te bekeren. De eerste christelijke missionaris onder de Baduy was F.L. Anthing (1820-1883) die er in slaagde tenminste één Baduy familie te bekeren. In 1961 was er Detmar Scheunemann van het Indonesische Bijbel Instituut maar hij had geen succes. Daarna, in de periode van de *resettlement*, waren er behoorlijk veel missionarissen die naar de *resettlement* dorpen kwamen. Onder hen waren Ismail Amaloh (uit Oost-Timor) die lid was van Youth with a Mission (YWAM), een christelijke missie-organisatie die gevestigd is in de Verenigde Staten; Anturi (Bandung), Kharel Budiman Silitonga (Medan), en Bambang Sigit Waluyo (Purwodadi). Twee Baduy, Windu Nur Gojaloi en Kokom, werden zelfs pastor en missionaris. Omdat de wortel van het Baduy probleem de toegang tot land is, zijn in aanvulling hierop islamitisch en christelijke missionarissen ook in competitie om land te kopen voor (toekomstige) bekeerlingen.

Vanwege deze onderling verbonden aspecten, verlieten veel Baduy het Baduy-gebied, sloten zich aan bij het *resettlement* programma en bekeerden zich tot de islam of het christendom. Het aantal bekeerlingen stond niet vast omdat sommigen van hen hun godsdienst weer veranderden nadat ze waren bekeerd. De bekeringspatronen die ik ben tegengekomen gedurende dit onderzoek waren: (1) van Sunda Wiwitan naar islam; (2) van Sunda Wiwitan naar christendom; (3) van Sunda Wiwitan naar christendom en daarna naar islam; (4) van Sunda Wiwitan naar islam en daarna naar christendom; (5) van Sunda Wiwitan naar islam en toen weer terug naar Sunda Wiwitan; (6) van Sunda Wiwitan naar islam, vervolgens terug naar Sunda Wiwitan en daarna opnieuw bekeerd tot de islam.

Tenslotte kan, op basis van de bekeringsverhalen van de Baduy, geconcludeerd worden dat hun bekering een proces was waarbij ze vooral burgers werden van

de Republiek Indonesië. Dit proces begon met het idee dat de Baduy kluizenaars waren. De problemen ontstonden toen hun bevolkingsaantal maar bleef groeien, terwijl de omvang van hun *adat*-land gelijk bleef. Geconfronteerd met deze problemen, veranderde het perspectief dat zij niet slechts kluizenaars waren maar ook burgers. Doordat zij burgers werden, bouwden ze ook een relatie op met de staat van rechten en plichten. Zij vroegen de staat en de overheid om hen te beschermen en op hun beurt zouden ze de overheid volgen bijvoorbeeld door deel te nemen aan de algemene verkiezingen en door bekering tot de islam of het christendom, twee van de zes 'erkende' godsdiensten in Indonesië. Het verlaten van de geïsoleerde gemeenschappen en het bekeren tot één van de zes godsdiensten waren belangrijke aspecten van het *resettlement* programma dat onder andere beoogde deze gemeenschappen te incorporeren binnen de hoofdstroom van de Indonesische maatschappij.